Berenschot

Toekomstoriëntatie gemeente Loon op Zand

Toelichting eindrapportage in gemeenteraad

Programma

- Presentatie eindrapport (10 minuten)
- Veel ruimte voor vragen (50 minuten)

Over het onderzoek

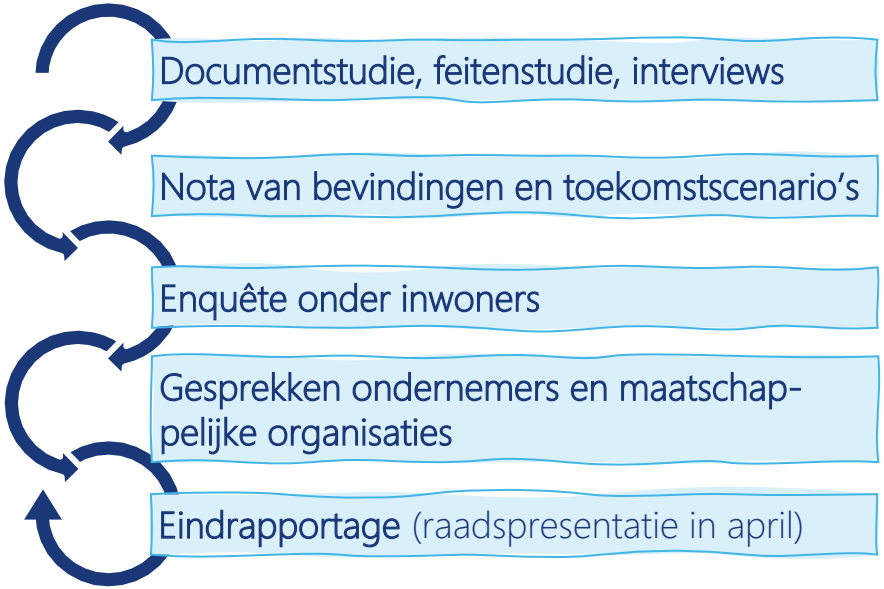
Hoofdvraag:

Hoe kan de gemeente, samen met inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en partners in de regio, invulling geven aan haar inhoudelijke ambities en opgaven?

Doel onderzoek:

In beeld brengen welke scenario's er zijn voor de bestuurlijke toekomst van Loon op Zand, zodat de gemeenteraad een geïnformeerde en gedragen keuze kan maken

Onderzoeksproces:

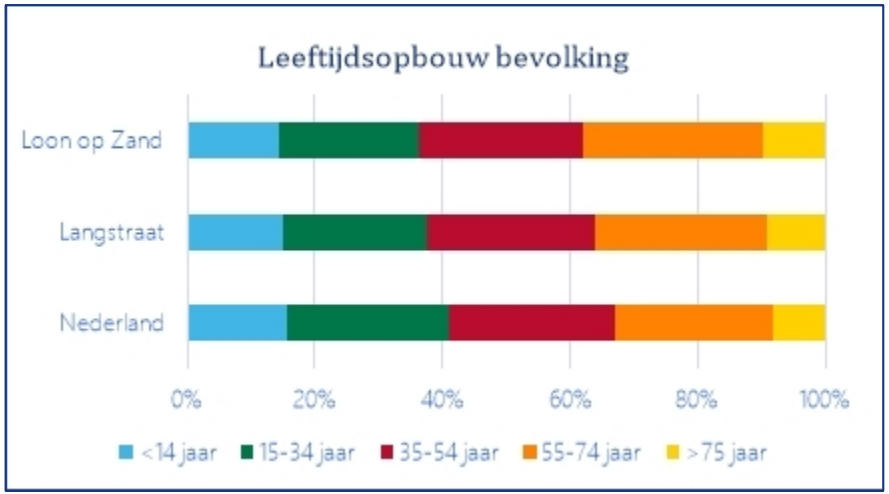
Hechte en actieve dorpen

- Drie dorpen met eigen karakter en band met elkaar
- Gerichtheid op zowel Langstraat als Tilburg
- Actieve inwoners in verenigingen en mantelzorg
- Gemeente draagt bij met accommodaties en ondersteuning (bijv. subsidies en onderhoud)

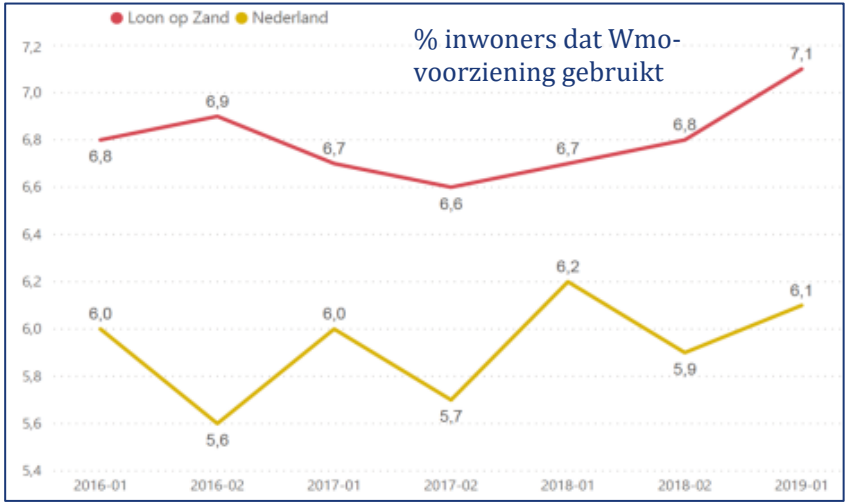
Gemeenschap van jong en oud

- Vergrijzing heeft grote impact: forse groei van eenpersoonshuishoudens en grotere behoefte aan (mantel)zorg en woon-zorgconcepten, druk op de zorg en de voorzieningen
- Ambitie tot dementievriendelijke gemeente
- Hart van Brabant werkt in regionaal verband aan preventie en integrale aanpak in het sociaal domein

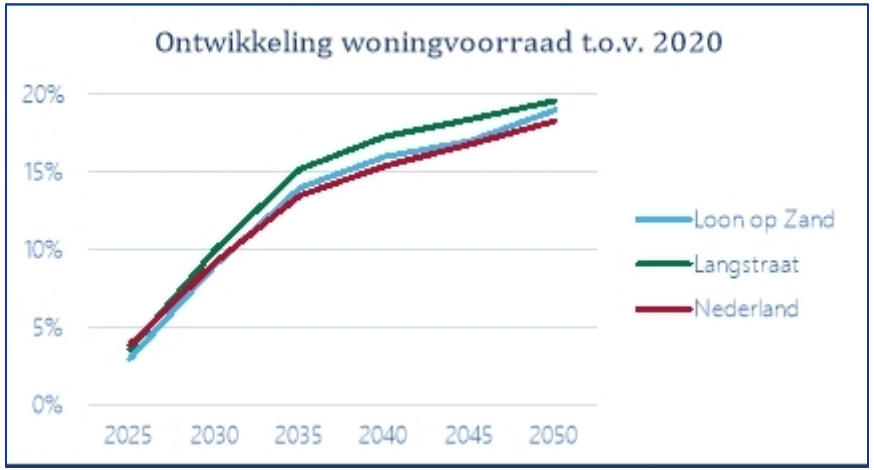
Zorg voor elkaar

- Relatief veel (en stijgend aantal) ouderen: druk op Wmo zal toenemen
- Stijgende vraag naar en kosten van jeugdhulp, zelfs meer dan landelijk gemiddeld
- Relatief weinig mensen met arbeidsmarkt afstand
- Wmo, jeugdzorg en Participatiewet (Baanbrekers) zijn grotendeels regionaal georganiseerd

Groene gemeente, goed wonen

- Woonopgave: behoefte aan extra starters- en vooral seniorenwoningen en aanpassen woningen aan de eisen uit het klimaatakkoord
- Mobiliteitsopgaven: bereikbaarheid per openbaar vervoer, infrastructuur rondom de Efteling, verduurzamen vervoer
- Duurzaamheidsopgaven rondom circulariteit, energie en klimaat

Economisch sterk en toeristisch

- Sterk toeristisch profiel, waarvan de gemeente profiteert. Maar ook schaduwkanten: verkeers-overlast, geluidshinder, parkeerproblemen en aantasting van de leefomgeving en de natuur
- Loon op Zand moet haar voortrekkersrol op toeristische gebied in de regio waarmaken
- Eftelingdossier vraagt veel van de gemeente, op diverse beleidsterreinen

Bestuur en organisatie

- Overzichtelijk politiek landschap. Bestuur staat dicht op de inwoners.
- Kleine kwetsbare organisatie. (Strategische) plannen worden wel ingezet, maar niet doorgezet.
- Ontwikkeling van de organisatie en medewerkers is vooral belemmerd door financiën. Ook concurrentie op de arbeidsmarkt speelt een rol.
- Druk op de organisatie zal komende jaren alleen maar toenemen. Er moet dus worden 'bijgeplust' en dat gebeurt ook. De mooie plannen moeten wel daadwerkelijk worden uitgerold. En is het genoeg?
- De wil is er wel; tijd, capaciteit en mogelijk ook kwaliteit minder.

Regio en gemeenschap

- Netwerk van gemeentelijke samenwerkingen in Langstraat en Hart van Brabant. Onder inwoners diffuse oriëntatie, verschillend per kern.
- Buurgemeenten: Loon op Zand kan niet alleen ‘halen’ in de regio maar moet ook ‘brengen’.
- Participatie betekent geen overheveling, maar de gemeente moet ook iets bieden. Dit vergt visie en organisatie en middelen vanuit de gemeente.
- Kernengerichtheid (ipv gemeente als geheel) wordt als behulpzaam gezien (Toekomstagenda)

Financiën vragen om aandacht

- Begroting is (sinds dit jaar) sluitend.
- Maar: reservepositie is bescheiden, lokale lasten relatief hoog, weerstand t.o.v. risicoprofiel nadert kritieke grens en schuldpositie loopt op.
- Gemeentebestuur is sinds 2019 actief bezig om financiën op orde te krijgen.
- Inkomsten gemeentefonds gaan er komende tijd niet op vooruit (onder meer door herijking).

Inwoners betrekken

- Inwoners worden graag geïnformeerd over en betrokken bij nieuwe plannen. Zij zeggen te kunnen bijdrage aan de kwaliteit van de gemeente
- Stichting Ondernemend Loon op Zand functioneert goed en heeft de samenwerking tussen ondernemers en met de overheid verbeterd

Kansen en bedreigingen

- Meest genoemde **bedreigingen**: financiële situatie, herindeling en te weinig effectief beleid of te weinig slagkracht (o.a. door kleinschaligheid)
- Meest genoemde **kansen**: recreatie en toerisme, herindeling en het groene, kleinschalige en dorpse karakter

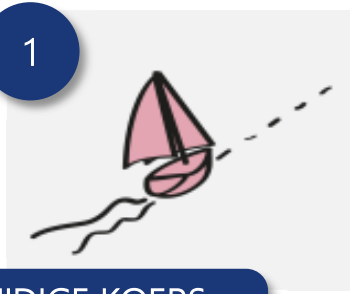

Belangrijke thema's versus vertrouwen

Van welke vraagstukken vindt u het belangrijk dat de gemeente dit oppakt?		**In hoeverre verwacht u dat de gemeente Loon op Zand in de toekomst met deze ontwikkelingen om kan gaan?**	
Thema	*Percentage*	*Thema*	*Percentage 'heel goed' of 'overwegend goed'*
Gezonde financiën van de gemeente	97%	Stimuleren van recreatie en toerisme	63%
Onderhoud van openbare ruimte (straten, fiets-paden, stoepen en het groen)	97%	Duurzaamheid en energietransitie	43%
Kwaliteit van de dienstverlening	96%	Digitalisering	43%
Betaalbaarheid van de lokale belastingen	94%	Vergrijzing van de samenleving	41%
Voorzieningen in de buurt	93%	Arbeidsmarkt, werkgelegenheid en werkloosheid	40%
Kwaliteit van visie en plannen	91%	Het uitvoeren van zorgtaken	38%
Betrokkenheid van de gemeenschap bij de gemeente	88%	Woningmarkt, stijgende huizenprijzen, huren	28%
Het bewaren van het 'eigen' karakter van uw dorp of wijk	85%	Financiële ontwikkelingen	25%
Openbaar vervoer en bereikbaarheid	81%		
Duurzaamheid en energietransitie	76%		
Ontwikkeling van recreatie en toerisme	71%		

Vier toekomstscenario's

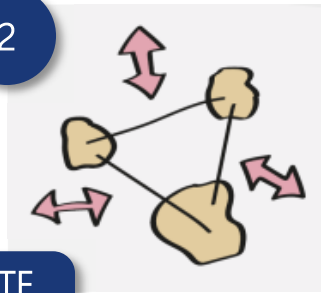
1

HUIDIGE KOERS

Volledige zelfstandigheid met investeringen in de organisatie

2

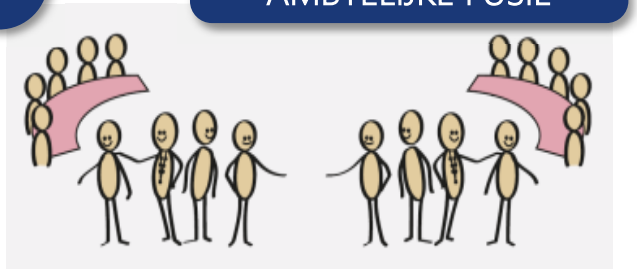

REGIE- OF NETWERKGEMEENTE

Niet meer alles zelf doen, maar zaken overlaten aan partners en/of buurgemeenten. Een netwerkgemeente kan ook taken voor anderen uitvoeren

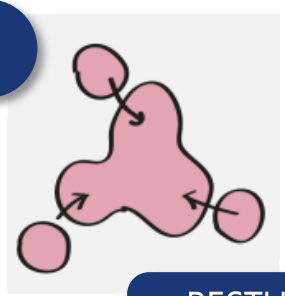
3

AMBTELIJKE FUSIE

Zelfstandigheid (eigen college en raad, eigen bevoegdheden), met organisatie die wordt gedeeld met andere gemeente(n)

4

BESTUURLIJKE FUSIE

Samengaan met één of meer andere gemeenten, als gehele gemeente of door opsplitsing

Vragen?

Berenschot

www.berenschot.nl
/berenschot

Overzicht toekomstscenario's (1/2)

	Huidige koers	Regiegemeente	Ambtelijke fusie	Bestuurlijke fusie
Kunnen werken aan ambities en opgaven	Mits (verder) wordt geïnvesteerd in de organisatie kan integraal gewerkt worden aan de ambities en opgaven zoals wonen, zorg en toerisme.	De kracht van de uitvoering wordt gevonden in samenwerking. Integrale aanpak is een grotere uitdaging.	Gemeentelijke grip op eigen ambities blijft in tact. Om voordelen te bereiken moet beleid worden geharmoniseerd met andere gemeente(n).	Ambities op grotere schaal van de nieuwe gemeente. Mogelijkheid om per kern andere ambities te formuleren.
Impact op de realisatiekracht	Schaalnadelen, kwetsbare functies en weinig. specialismen. Kansen door nabijheid.	Regiegemeente is afhankelijker dan zelf doen. Bestuur, organisatie en gemeenschap krijgen andere verhouding tot elkaar.	Grotere organisatie kan meer aan maar moet wel worden gedeeld.	Grotere organisatie kan meer aan.
Organisatie	De organisatie piept en kraakt; (verdere) investeringen zijn nodig.	Regie vereist een hoogwaardige ambtelijke kern. Een netwerkgemeente moet kunnen samenwerken en leveren. Ook dit vergt voldoende gekwalificeerde medewerkers. Beide varianten vragen om een andere koers van de organisatie.	Meer professionaliteit en minder kwetsbaarheid. Fusieproces eist aandacht. Vooral in het begin spelen cultuurverschillen. Complexe wijze van werken.	Meer professionaliteit en minder kwetsbaarheid. Fusieproces eist aandacht. Vooral in het begin spelen cultuurverschillen.
Kwaliteit van dienstverlening	Lokale dienstverlening met maatwerk.	Dienstverlening is afhankelijk van afspraken; kan dicht bij inwoners. Vergt goede afspraken (contractmanagement) over wie wat doet en betaalt.	Dienstverlening is afhankelijk van afspraken; kan dicht bij inwoners. Kwaliteit van dienstverlening neemt toe bij ingewikkelde gevallen.	Kwaliteit dienstverlening neemt in de beleving toe. Locaties binnen kernen of de oude gemeente(n) blijven mogelijk.
Grip van raad en college op ambities	College en raad blijven volledig in controle.	De aansturing verloopt meer op hoofdlijnen; uitvoering staat op afstand.	Spanning tussen harmonisatie en lokale kleur. Gevoelsmatige afstand tot organisatie.	Er zijn een nieuwe raad en college voor het grotere gebied (de 'oude' gemeenten).

Overzicht toekomstscenario's (2/2)

	Huidige koers	Regiegemeente	Ambtelijke fusie	Bestuurlijke fusie
Betrokkenheid gemeenschap	Dichtbij bestuur en organisatie. Gemeente moet wel aan verwachtingen (gaan) voldoen; kost capaciteit en middelen.	Gemeenschap pakt zelf veel op; andere rol van de gemeente. Goed organiseren van participatie vraagt ook wat van de gemeente.	Organisatie staat verder af van de gemeente. Verbinding en participatie moeten goed worden georganiseerd.	Grotere afstand tot bestuur. Nieuwe gemeente kan inzetten op (kernen) burgerparticipatie.
Samenwerking en positie in de regio	Positie is bescheiden. Risico van 'free rider'-imago blijft.	Een regiegemeente werkt nauw samen met partners in de regio. Netwerkgemeente haalt én brengt bij gemeenten in de regio. Dit vereist afstemming.	Regionale samenwerking wordt intensiever. Positie naar de regio wordt sterker.	Grotere gemeente is onafhankelijker maar kan ook meer brengen in de regio. Positie in de regio wordt sterker.
Financiën	Huidige situatie is zorgelijk; financiën moeten robuuster worden. Dat gebeurt nu ook, zij het niet tot het niveau dat eerder was geadviseerd.	Huidige situatie is zorgelijk; financiën moeten robuuster worden. Per taakgebied bekijken of uitbesteden geld bespaart. Regiegemeente is meestal niet goedkoper (medewerkers gemiddeld hoger ingeschaald). Organisatie omvormen kost frictiekosten.	Huidige situatie is zorgelijk; financiën moeten robuuster worden. Ambtelijke fusies leveren niet altijd financieel voordeel op. Fusie kost frictiekosten (deze worden niet vergoed)	Gefuseerde gemeenten zijn niet per sé goedkoper. Wel eenmalige (grote) uitkering uit gemeentefonds voor frictiekosten.
Toekomst-bestendigheid	Toenemende eisen aan de gemeente. Grote vraag is of organisatie en financiën dit aankunnen. Maatschappelijke opgaven blijven druk leggen op wat kan en betaalbaar is.	Toenemende eisen aan de gemeente. De organisatie is in deze opzet minder kwetsbaar maar niet per sé goedkoper. Maatschappelijke opgaven blijven druk leggen op wat kan en betaalbaar is.	Toenemende eisen aan de gemeente. De organisatie is in minder kwetsbaar, niet goedkoper, maar wel complexer. Vaak ontstaat behoefte aan uitzicht op fusie	In de herindelingseisen staat dat de nieuwe gemeente voor een langere tijd moet kunnen bestaan.

Scenario 1: huidige koers

HUIDIGE KOERS

Volledige zelfstandigheid met investeringen in de organisatie

Voorbeelden: gemeente Opmeer en gemeente Doesburg

Beelden van inwoners

Voordelen:

- Betrokkenheid van inwoners, bestuur dichtbij en ruimte voor maatwerk
- Behoud eigen karakter en identiteit, eigen koers bepalen
- Kleinschalige organisatie met korte lijnen

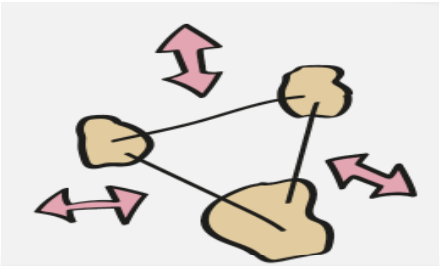
Nadelen:

- Zorgen of er genoeg financiële middelen zijn en angst voor tekorten
- Gebrek aan gekwalificeerde mensen in bestuur en organisatie, niet alle expertise in huis (kunnen) hebben

Beelden van ondernemers en maatschappelijke organisaties

Zowel voorstanders (met oproep om te behouden wat goed gaat) als tegenstanders (onvoldoende slagkracht en financieel niet haalbaar) voor dit scenario

Scenario 2: regie- of netwerkgemeente

REGIE- OF NETWERKGEMEENTE

Niet meer alles zelf doen, maar zaken overlaten aan partners en/of buurgemeenten. Een netwerkgemeente kan ook taken voor anderen uitvoeren

Voorbeelden: de Kempengemeenten en gemeente Ommen

Beelden van inwoners

Voordelen:

- Kostenbesparing door schaalvoordelen en meer efficiëntie
- Elkaars deskundigheid benutten, kwaliteitsverbetering

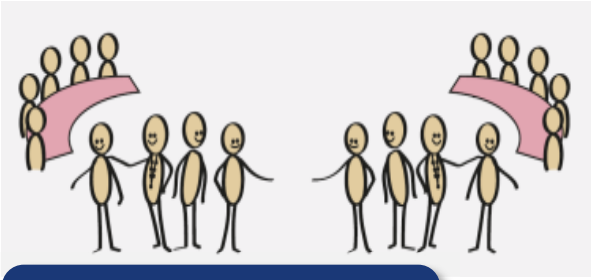
Nadelen:

- Verlies van zelfstandigheid en zeggenschap en meer afhankelijkheid
- Tragere besluitvorming door extra afstemming
- Minder maatwerk en betrokkenheid inwoners, verlies couleur locale

Beelden van ondernemers en maatschappelijke organisaties

Aanzienlijke groep vindt dit scenario een interessante keuze vanwege kostenbesparing. Wel zorgen over de complexheid van de vorm, over veel behoefte aan afstemmen en over zoeken naar de juiste ingang.

Scenario 3: ambtelijke fusie

AMBTELIJKE FUSIE

Zelfstandigheid (eigen college en raad, eigen bevoegdheden), met organisatie die wordt gedeeld met andere gemeente(n)

Voorbeelden: gemeenten Haarlem en Zandvoort en HLTsamen

Beelden van inwoners

Voordelen:

- Meer kennis en kunde van ambtenaren, grotere projecten mogelijk
- Kostenbesparing
- Eigen identiteit van de gemeente blijft behouden

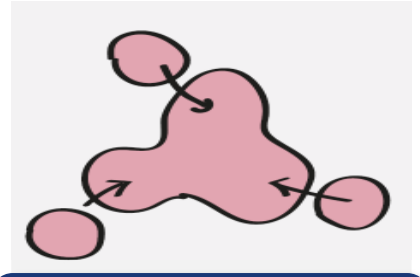
Nadelen:

- Grotere afstand tot ambtenaren, minder 'eigen' dienstverlening
- Tragere besluitvorming door extra afstemming

Beelden van ondernemers en maatschappelijke organisaties

Aanzienlijke groep vindt dit scenario interessant. Door krachten te bundelen kan geld worden bespaard en deskundigheid uitgebreid. Prettig idee dat gemeente Loon op Zand in deze vorm en met eigen college blijft bestaan. Nadeel is het mogelijke verlies van identiteit en zelfstandigheid en 'gemeente blijft op twee gedachten hinken'.

Scenario 4: bestuurlijke fusie

BESTUURLIJKE FUSIE

Samengaan met één of meer andere gemeenten, als gehele gemeente of door opsplitsing

Voorbeelden: gemeenten Langedijk en Heerhugowaard

Beelden van inwoners

Voordelen:

- Slagvaardigheid, snelheid en het aankunnen van grotere vraagstukken
- Kostenbesparing door schaalvoordelen
- Meer kennis en kunde van ambtenaren
- Meer serieuze partij voor provincie, rijk en bedrijfsleven

Nadelen:

- Grotere afstand van bestuur, minder goede (persoonlijke) dienstverlening
- Kwijtraken eigen identiteit, lokale belangen minder goed behartigd

Beelden van ondernemers en maatschappelijke organisaties

Verschillende organisaties hebben voorkeur voor dit scenario, door groei in deskundigheid ambtenaren en kwaliteit van college en raad. Ook makkelijkere afstemming omdat alles op één schaal is georganiseerd. Splitsing (kernen naar verschillende gemeenten) wordt ook als optie benoemd. Nadeel zijn verlies eigen identiteit en als ondernemer ‘één van de velen’ worden.